

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Kweenie, Arie

Wouden, Ton van der

Citation

Wouden, T. van der. (2016). Kweenie, Arie. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 220-223). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213769>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213769>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

71. Kweenie, Arie

Ton van der Wouden, Universiteit Leiden

De vorm *kweenie* komt onder andere voor als antwoord op een vraag:¹

- (1) A: Waar is Arie?
B: Kweenie.

Gegeven dat *weten* verplicht transitief is,² moet *kweenie* wel een gereduceerde vorm van ‘ik weet het niet’ zijn.³

Deze analyse wordt echter gecompliceerd door een zin als de volgende, waarin *kweenie* wordt gevolgd door een afhankelijke vraag die kennelijk de functie van lijdend voorwerp vervult:

- (2) Kweenie waar Arie is.

Aangezien het werkwoord *weten* in het algemeen geen voorlopig lijdend voorwerp toelaat,⁴ lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat *kweenie* hier een gereduceerde vorm van ‘ik weet niet’ is.

Op grond van deze twee gevallen, gecombineerd met de aannames dat *weten* verplicht transitief is en geen voorlopige lijdende voorwerpen toelaat, hebben we nu twee verschillende analyses voor *kweenie*:

- (3) Ik weet het niet.
(4) Ik weet niet.

Betekent dat nu dat we moeten aannemen dat het Nederlandse lexicon twee keer *kweenie* bevat? Dat lijkt me niet zo'n goed idee, want de overeenkomsten tussen beide vormen

zijn veel groter dan de verschillen. Bovendien leidt aanname van twee *kweenies* tot een proliferatie van lexicale elementen. Liever stel ik voor, *kweenie* op te vatten als een gelexicaliseerde constructie bestaande uit gereduceerde vormen van *ik*, *weet* en *niet*; constructioneel-netwerkmatic is *kweenie* met de samenstellende delen verbonden, de betekenis is transparant.

Het eerste argument is dat we naast *kweenie* een aantal varianten met geïncorporeerde partikels hebben, waaronder *kweenognie*, *kweeniemeer*, *kweetchnie*, *kweetchnognie* en *kweetchniemeer*. Al deze vormen kunnen zowel zelfstandig als met een lijdend-voorwerpzin voorkomen. De bijdrage van de partikels is steeds doorzichtig, maar de syntactische eigenschappen van *kweenie* blijven onverlet, wat laat zien dat *kweenie* nog tot op zekere hoogte transparant is. Zouden we twee vormen *kweenie* aannemen, dan moeten voor beide vormen apart deze mogelijkheden en eigenschappen lexicaal stipuleren.

In de tweede plaats zijn beide vormen *kweenie* paradigmaloos: naast de eerste persoon enkelvoud heb je geen **jeweet(t)niet*, **lijweetniet*, **zeweetniet*, *wewetenniet* enz., in elk geval niet zonder een lijdend-voorwerpzin. Je hebt overigens wel nog *kwisnie* (ook alleen 1^e persoon enkelvoud) maar dat komt alleen voor met een sententieel complement (ingeleid door *dat*, dus factief):

- (5) A: wist jij dat Arie al 65 is?
B: **kwisnie*.
- (6) *kwisnie* dat Arie al 65 is.

Kortom, *kweenie* is wat mij betreft een gelexicaliseerde constructie bestaande uit gereduceerde vormen van *ik*, *weet* en *niet*, waarmee het in een constructie-netwerk verbonden is, en waarvan het de meeste eigenschappen erft. Mogelijk zijn

bepaalde bijzondere betekenissen van *weten* niet beschikbaar, terwijl sommige syntactische eigenschappen, met name de verplichte transitiviteit, lexicaal overschreven zijn voor het gebruik in (1).

Noten

1. Zonder *n*ie is *t* verplicht: *kwee is ongrammaticaal, *kweet is net zo slecht, alleen *kweet't* is mogelijk als reactie op bijvoorbeeld de mededeling dat Arie (een soort van) met pensioen gaat.
2. Een heel enkele keer wordt *weten* wel intransitief gebruikt, bijvoorbeeld in *Zij was de eenige, die wist... Zij is zeker dood...* (Louis Couperus: *Van oude mensen, de dingen, die voorbij gaan...* editie Karel Reijnders et al. Veen, Utrecht / Antwerpen 1988, p. 37, via DBNL.org). Buiten het werk van Couperus is dit gebruik onmogelijk, getuige de ongrammaticaliteit van de volgende dialoog:

A: Wie weet waar Arie is?

B: *Ik weet!

Daarnaast hebben we nog de discourse-markers 'weet je' (CGN-voorbeelden 'Weet je ik kan nu wel ja zeggen maar dan ga je zelf ook de boot in'; 'Als kind zijnde blijf je d'r werken weet je') en 'je weet toch' (dat veel in straattaal schijnt voor te komen en onder Surinaams-Nederlandse jongeren heet te zijn ontstaan, zie <http://michelconci.blogspot.nl/2010/11/je-weet-toch.html>).

3. De Engelse tegenhanger is *dummy*, vergelijk bijvoorbeeld <http://languagelog.ldc.upenn.edu/nll/?p=19402>.
4. De ANS doet geen algemene uitspraken over wel of niet een voorlopig lijdend voorwerp, en ook Broekhuis houdt zich op de vlakte: 'The distribution of anticipatory

Kweenie, Arie

pronominal elements is rather complex'
(http://www.taalportaal.org/taalportaal/topic/link/syntax__Dutch__vp__V5_42_argument_clauses__V5_42_argument_clauses.5.1.1.xml#713200).